

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2015 m. gruodžio 18 d. *

Didžvario gimnazistai lankėsi Mėnaičiuose

Šv. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo šventės dieną Šiaulių miesto Didžvario gimnazijos pirmokai, LPKTS Šiaulių filialo pirmininkės pakvieti, istorijos pamokas tėsė Mėnaičiuose. Nuvykti į Lietuvai sakralinę vietą suteikė galimybę Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga. Visą keilią istorijos mokytoja Valda Knizikevičiūtė pasakojo moksleiviams apie antrają sovietinę Lietuvos okupaciją ir Laisvės kovas, apie raudonarmiečių siautėjimus ir prievertą, apie partizanų veiklos kryptis, buitį, bunkerius ir slėptuves, santykius su gyventojais. Moksleiviai įdėmiai klausėsi mokytojos ir tremtinių skaudžių prisiminimų.

Mėnaičiuose mus pasitiko sodybos, kurioje yra bunkeris, šeimininkė. Ji pa-

pasakojo, kodėl 1949 metais visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimas iš Balandiškių buvo perkeltas į Mėnaičius. Mokiniai pajautė, kokią svarbą turėjo Lietuvai 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos pasirašymas. Gimnazistai dar ilgai uždavinėjo klausimus svarbių istorijos įvykių liudininkui. Buvo malonu matyti mokiniai akis, pilnas drąsos, padėkos ir pasididžiavimo, kad jų tévai ir seneliai taip mylėjo savo Tėvynę, net aukojo savo gyvenimą. Apžiūrėjė bunkerį, susikaupę, susimastę, grįzome į Šiaulius.

Ačiū LPKTS vadovybei už suteiktą galimybę pravesti moksleiviams gyvosios istorijos pamoką.

**Valerija JOKUBAUSKIENĖ,
LPKTS Šiaulių filialo pirmininkė**

Priešventinės mintys

Artėja šv. Kalėdos. Visi norime, kad jos būtų šviesios, kad artėjantys Naujieji metai būtų dosnūs gėrio ir sekėmės, o gyvenimas nebūtų našta nei pačiam, nei kitiems.

Nepagailėkime valandėlės ir pažvelkime į švenčių ir minėtinų dienų sąrašą. Švenčių nepamirštame, tik minėtinias dienas neretai praleidžiame be dėmesio, o ir jos mūsų gyvenime turi saVO istoriją ir reikšmę.

Noriu paminėti šiaisiai metais paskutinę minėtiną dieną – Tarptautinę žmogaus teisių dieną. Esame žmonės ir reikėtų žinoti savo teisę gyventi kaip žmonėms. Dar 1948 metų gruodžio 10 dieną SNO generalinė asambleja priėmė dokumentą, kviečiantį valstybes laikytis elementarių žmogaus teisių ir laisvių. Okupacijos metais į tokį kvietimą buvo žiūrima su pašaipa – kvieskite, o mes pasijuoksime. Vis dėlto to dokumento teiginiai yra valstybių konstitucijų pagrindas, šiuo metu tarp jų – ir Lietuvos, tik kaip jie vykdomi ir suprantami dažniausiai priklauso nuo turinčių valdžią.

Savo mintimis noriu pasidalinti su jumis, mieli „Tremtinio“ skaitytojai. No-

rēčiau, kad susimąstytume ir kur galėdami, kaip mokėdami, gintume savo ir savo artimųjų teises. Ginti reikia, nes ne kas kita, o žmogaus teisių nepaisymas skaudžiai atsiliepia mūsų gyvenimui. Pradedame nebevertinti nei savo, nei svetimos gyvybės. Ar ne dėl tos priežasties padaugėjo savižudžių. Žiauriausiomis sovietinių lagerių sąlygomis kenčiant badą, šaltį, katorginį darbą nebuvo savižudžių, o šiandien užtenka šeimyninio barnio. Buvome atsparūs priespaudai, o dabar abejingu mu ir susitaikymu prarandame tikėjimą teisingumu ir viltį.

Žmogaus teisės. Jos prisimenamos, kai naudinga. Kiek jau kalbėta ir rašyta apie vaikų teises. Šis klausimas – galvos skausmas mokytojams ir kitiems pedagogams. Paliesiu vieną atvejį: nustarta, kad patikrinti paauglių narkotesteriu, ar nevartoja narkotikų, negalima. Girdi, tai pažeidžia jo teises. Kyla klausimas – ar pažeidžiamos paauglio teises, ar vis sparčiau augantis narkotikų biznis. Argi taip netiesiamas kelias narkomanijos plitimui, argi siekis daryti gerą vaikui – apsaugoti jį nuo asmenybės

Negalima sakyti: „Gal jau užtenka“

Tai Šiaulių universiteto rektoriaus prof. Donato Jurgaičio žodžiai, adresuoti Lietuvoje daugeliui žinomam du kart tremtiniui Romualdui Baltučiui – buvusiam Šiaulių politechnikumo ir Kauno politechnikos instituto vakarinio filialo Šiauliouose dėstytojui, kelių išradimų autorui ar bendraautorui, vienam iš Dviračių muziejaus Šiauliouose steigėjų, kovų su bermontininkais Šiaurės Lietuvoje atminimo jamžinimo iniciatoriui, tapytojui ir muzikantui. Straipsnio paantrašte tapę žodžiai buvo pasakyti rugsėjo 26 dieną, kai į Šiaulių universiteto Baltąją salę rinkosi nedžiūs svečiai: JE Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, LR Seimo narys istorikas Arvydas Anušauskas, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos ir bendrijos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro, Lietuvos laisvės armijos ir kitų organizacijų atstovai. Jie atėjo ne tik pasidžiaugti leidiniu, bet ir pagerbti bendraautorius, ypač sudarytojų R. Baltutį, šešiatominio iliustratorę, dailininkę, tremtinių dukterę – Šiaulių Sandoros progimnazijos mokytoją Aldoną Kašelionytę-Traškinienę, leidybos organizatorius.

Tądien rektorius šmaikštavo: „Gerbiamas Romualdas, negalima sakyti „gal jau užtenka“; šeši – prastas skaičius, nes dalijasi iš 3, 2, 1 ir pats iš sa-

vęs; matematikams šventas skaičius – 7; siekite šventumo“.

„Sibiro Alma Mater“ bendraauto riai ir svečiai pripažino, kad „surinkti medžiagą, ją apdoroti, bendrauti su straipsnių autoriais, derėtis su leidėjais dėl įkainių, ieškoti rėmėjų – sudėtingas, daug fizinių ir dvasinių jėgų reikalaujantis darbas, kuris atliekamas visuomeniniai pagrindais, be atlygio“ (A. Jakučionis).

Ar tikrai idėja – darbo pradžia?

Tremties vargų fiksavimo idėjos pradžia iš pirmo žvilgsnio sunkiai de rinasi su „Sibiro Alma Mater“ pasi rodymu 2005 metais. Ji susijusi su skaudžiomis studento R. Baltučio partimis, trumpai apsakytomis antrosios knygos, kurios paantraštė „Dimicandum!“ (lot. „Reikia grumtis!“) sudarytojo žodyje (2007, p. 17). Tą san trauką kiek išplėtoj, gautume tokį autoriaus pasakojimą: „Po stojamųjų egzaminų į Tomsko politechnikos institutą grįžau namo. Tėvai džiaugėsi ir didžiavosi, o aš krimtaus, kad juos paliksiu. Turėčiau padėti – abiejų sveikata prasta. Bet jei likčiau namuose, tuoj paimtu į kariuomenę. Tai būtų dar blogiau.“

Tąkart kišenėje turėjau bilieta, kainavusį 70 rublių, ir dar 300 rublių pragyvenimui.

(keliamas į 5 psl.)

Tokios mintys kyla nuo kalendoriaus lapelyje parašytų žodžių: Tarptautinė žmogaus teisių diena. Bet labai norėčiau rasti kitus, deja, neparašytus žodžius: Žmogaus pareigų diena. Jei ieškosime tik teisių pamiršdami pareigas – nieko gero nebus. Ir pradékime nuo pareigos sau, nuo tų paprastų šventų žodžių: mylėkime savo artimą, kaip patys save.

Pasitikdamas. Kalėdas kaip galime pamiršti poeto Bernardo Brazdžionio žodžius, seniai rašytus, bet nepradarusius žavesio ir reikšmės šiandien: „Mes be Tavęs, Kalėdų Kristau, pūgą, / Mes be Tavęs tiek metų žiemą šalom, – / Tegu paliaus čia šiaurės vėtrų stūgaut, / Tegriš pavasaris į mūsų vargo šalį.“

Sveikinu ir linkiu jums, mieli „Tremtinio“ skaitytojai, brangūs skaudaus likimo broliai ir sesės, bičiuliai, kaimynai ir pažystami – džiugių šv. Kalėdų, Vilties ir Tikėjimo, kad visos svajonės išspildys Naujaisiais metais. Lai šiaurės vėtrų neatšaldo tikėjimo šviesine rytdiena, pavasariu pakvimpas ne tik gamtoje, bet ir širdyje.

**Algirdas BLAŽYS,
LPKTS valdybos narys**

Šventosios Durys, arba per gailestį – į Gailestingumą

Antonio Bloomo knygoje „Gyventi malda“ radau tokį šiurpilius sukeliantį maldos tekstą. Maldos buvo rasta vokiečių koncentracijos stovyklos archyvuose ir išspausdinta dienraštyje „Süddeutsche Zeitung“. Ji sukrečia blogio suvokimo gelme ir atleidimo, koks mes visi viliamės laikams atėjus, bet sunkiai daliname patys, jėga. Štai ji:

„Ramybė visiems blogos valios žmonėms! Tepasibaigia kerštas, bausmės ir atpildo troškimai... Nusikaltimai per kopė saika, žmogaus protu jų neįmanoma suvokti. Kankinių tikrai per daug.“

Todėl nesverk jų kančios savo teisingumo svarstyklėmis, Viešpatie, ir nepriteisk šių kančių kankintojams, nereikalausk iš jų siaubingo atlygio. Atlygink jiems kitaip! Ikvėpk budeliams, iškundėjams, išdavikams ir visiems blogos valios žmonėms kitų drąsos, dvasinės stiprybės, jų nusižemimo, jų didingo kilnumo, jų nuolatinių dvasinių siekių ir nenugalimos vilties, jų meilės, ašaras sulaikančios šypsenos, jų palaužtos širdies stiprybės, ku-

ri neišsenka ir ištikimai pasilieta net mirties akivaizdoje, taip, netgi didžiausio silpnumo akimirkomis... Tegu visa tai, Viešpatie, uždengia kitų kaltes, kaip išpirka teisumo triumfui – žvelk į gėrį, ne į blogą! O mes savo kankintojų atmintyje likime ne aukos, ne košmaras, ne vaiduokliai, bet tie, kurie padeda nugalėti nusikalstamą aistrų siautėjimą. Aš daugiau nieko iš jų nenorou. O kaiviskas baigsis, leisk mums gyventi, kaip gyvena žmonės tarp žmonių, ir tegu ramybė išviešpatauja mūsų vargšėje žemėje – ramybė geros valios žmonėms ir visiems kitiems.“

Šią maldą prisiminiau per Šventųjų Durų atidarymo Vilniaus Arkikatedroje iškilmes stebėdama žmones, klausydamas tarp susirinkusių maldininkų įsimaišius neaugaus, pagyvenusio vyro, kartojančio ir kartojančio frazę apie kadais šiose vietose buvusių lietuvių sentevių šventyklą, prisiminama ne vieną per gyvenimą sutiktą žmogų, ištriguši savo nesusitaikyme, palaužtą neatleidimo, sulenkta pykčio dėl neteisybės sunkio...

Mūsų tautos istorija irgi gausiai nusėta neteisybėmis, išniekinimais. Sibiras mums pažįstamas nuo carmečio. I ten buvo siunčiami šviesiausi protai, drąsiausios širdys, labiausiai atsidavusios tautos ateiciai. Kad tik nepasėtų šios sėklos savojoje dirvoje, kad kuo mažiau liktų kritinio mastymo pavergtote tautoje. Vėliau, jau sovietmečiu, šis tikrinis daiktavardis tapo bendriniu, reiškiančiu tremtį ir jos sąlygas. Jis dvelkia šalčiu. Ir natūraliu, žmogišku noru ne tik neužmiršti, bet ir neatleisti trémėjams.

Štai dabar esame išbandomi Šventaisiais Gailestingumo Vartais, ant kurių nematomomis raidėmis išraižytos daugeliui puikiai žinomas frazės: „Ir atleisk mums mūsų nuodėmes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams“; „Būkite gailestingi, kaip ir jūsų Tėvas gailestingas“ (Lk 6, 36); „Palaiminti gailestingieji: jie susilaiks gailestingumo“ (Mt 5, 7). Ir vėlgi – jas kartodami ir prisimindami mes dažniau mastome apie patirtą blogą, neišgirstą mūsų pačių atsipra-

šymą nei apie atleidimą tiems, kuriems mūsų atleidimas reikalingas kaip sveikata, kaip Dievo provaizdžio ženklas. Vienas fitoterapeutas, turintis daug patirties ir gydantis onkologinius ligonių, yra prasitaręs, jog kai kuriai atvejais pirmiausia pataria žmogui eiti, susirasti kunigą, atliki išpažintį, susitaikytį su savimi, Dievu ir tais, kuriems negali atleisti, ir daryti gerus darbus, gailestingumą kitiems rodyti, jausti, nes užsikietinimo, pykčio sužeisto kūno jokie vaistai neįšgydo... Tik meilė. Tik iš mūsų vidaus sklindanti meilė.

Suprantu, kad šio laikraščio skaitytojams kalbėti apie atleidimą ir gailestingumą – tai rizikuoti būti nesuprastai. Bet yra toks energijos dėsnis, sakantis, kad energija iš niekur neatsiranda ir niekur neišnyksta. Bet ją galima perkeisti. O perkeisti galime tik mes. Kiekvienas asmeniškai. Ir tik tol, kol esame gyvi. Kuo daugiau negatyvios, pykčio, neatleidimo, prakeiksmų energijos perkeisime į atleidimo ir meilės Dievo sutvertam pasauliui ir žmonėms energiją, tuo švie-

sesnį pasaulį paliksime po savęs, ir tuo šviesesnais veidais išeisime pas Tą, iš kurio Meilės ir esame užgimę pasauliui. Vienas mažas berniukas, kai jo paklausė, kas yra atleidimas, atsakė: „Tai aromatas, kurį skleidžia gėlė, kai ją užmina...“ O gailestingumas, pasak Indijos filosofo ir poeto Šri Aurobindo, – vienas kilniausiuose siekių, duotų žmogui nuo pradžių pradžios. Jis rašo: „Gailestingumas amžinas, apgailestavimas, antipatija, pasišlyktėjimas – prigimties deformacijos. Tos, kurios yra amžinos – meilė, narsa, gailestingumas, teisingi ir kilnūs siekiai – yra Būties Dėsniai, o visa kita – tai, kas prieštarauja Būties Dėsniams.“

Stovėdami prie Šventųjų Gailestingumo Durų ir artėjančių šv. Kalėdų slenksčio palinkėkime sau ir kitiems būti tais, kurie prisideda prie Būties Dėsnio veikimo, o ne jam prieštarauja, nes Būties Dėsnis – tai tas pats mūsų Išganytojas, pati mūsų Būtis. Tuo pačiu – ir mes.

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Priesakas

Pernai rinkinyje „Stalininis režimas Lietuvoje 1944–1953 m.“ pasirodė istoriko Vytauto Tininio straipsnis, turėjęs būti ištrauka iš leidybai rengtos knygos „Vokietijos ir jos sąjungininkų karas belaisviai Lietuvoje 1944–1949 m.“ Autoriui šių metų rugpjūčio 15 dieną mirus, deja, knyga kol kas dar neišleista. Menkai dėmesio iki šiol sulaukusi tema reikalautų ir pačių karos belaisvių atsiminimų publikavimo lietuvių kalba. Šis tekstas, su nežymiomis variacijomis išspausdintas „Deutschen Soldaten-Zeitung“, „Memeler Dampfboot. Die Heimatzeitung aller Memelländer“ (Nr. 13, 1955 m. liepos 5 d.) ir „Mann in der Zeit“ (Nr. 4, 1954 m. balandis), tebūnė tam nedideliu įnašu. Pastarojo leidinio iškarapimiausia pateko į rankas bevartant Algirdo Vokietačio archyvo dokumentus, saugomus Kauno miesto muziejuje.

„Atėgus 1948 metų žiemos salčiams mus perkélé į lagerį Panevėžyje – jaukiame, nedideliajame Lietuvos mieste, kurio apylinkių laukose statėme siloso bokštus. Rytą po mūsų atvykimo atėjo rusas inžinierius ir pradėjo mus skirstyti, kas antro žodži šlykščiai keikdamas. Jis atskyrė tuziną į šalį, o kadangi Jupis buvo šalia manęs, šokau paskuij. Inžinierius išpykės griebė mane už rankovės, tačiau kai pats rusiškai sumosavau ranko-

mis, paliko – ir ačiū Dievui. Priešais išdygo persenės, šleivas sargybinis, per petį virve užsikabintęs šautuvą, ir mus geranoriškai nužvelgė. Tada maldaujamaipakėlė ranką ir žengė mūsų priekyje, vartų link.

Mus nuvežė į lentpjūvę vidury miesto. Milžiniškas kiermas, rastų krūvos, galingi varatai, o šalia, akmeniniame mūre – didelis, šiltas garo variklis. Svarbu paminėti – ant juodo korpuso buvo plokštėlė: „Maschinenfabrik J. Schulz, Leipzig“. Mes ji iškart pamėgome, nes buvo iš Vokietijos ir skleidė malonią šilumą, kada lauke su rastais nusiplūkė valandėlei sustodavome pailsėti. Visi čia dirbantys buvo lietuviai. Čionai likome ilgesniams laikui. Ir tas laikas nebuvo blogas.

Kada rytą ateidavome, mūsų sargybinis iškeldavo ranką ir sušukdavo: „Kamerad – davaj!“ Tadavienas, jau patyręs ir turintis pasitikėjimą (tam reikalui ne reikėjo jokios meistrystės), kaip siuvėjas iš Badeno, užsimesdavo du krepšius ir smukdavo pro tarpą tarp tvoros lentų. Jis iškiliaudavo pas savo „klientus“. Išties turėjo įgausiai ir tiksliai sekė, kad lankytų paciliui. Jis dingdavo, ir kol sugriždavo, tai būdavo jo paslapčis ir nuotykis. (Rusų patruliai! Milicija! Karininkai! Jei būtų kurie pagavę jį, slapta įsmunkantį į lagerį, be abejonės, būtų kilęs skandalas. Gal ir mūsų sargybinis

tai neturtinga tauta! Sakaujums: jei kuris iš mūsų kada nors pamirštai, tas neturi nė krislo padoromo! Nė krislo! Ir kada mes grįsime į tėvynę, kiekvienam turėsime tai papasakoti. Namuoje apie tai privalo žinoti kiekvienas. Dievas mato, lietuvių – tai mūsų Raudonasis Kryžius!“

O Berndas Johanis pridūrė: „Tačiau tas, kuris to nepadarys, kada nors, kai mes vėl sėdésime

priešais pilnas lėkštės, tam kąsnis užstrigs gerklėje – tai sakau aš“.

Ir mes visi sutikome, ir kiekvienas tada taip pat pasižadėjome (negarsiai, supraskite, mes nebuvome tokie iškalbingi). Kadangi kalbėjome nedaug, aprašiau tai čia. Galbūt perskaitys vienas ar kitas.“

Vilis GUTINGAS (Gutting)
Iš vokiečių kalbos vertė
Rokas SINKEVIČIUS

Įvykiai, komentarai

Konstitucijos dienos protestuotojai buvo suimi

Gruodžio 12-oji Rusijoje yra Konstitucijos diena. Tiksliau – Konstitucijos diena yra, bet Konstitucijos veikimo šalyje – nedaug. Apie tai ir norėjo priminti Konstitucijos dieną Maskvoje vykę protestai, kuriuos organizavo Žmogaus teisių gynimo aktyvistai. Mums, žinantiems apie Žmogaus teisių padėtį Rusijoje ir apie žmonių, bandančių kovoti už jas, likimus, belieka stebėtis jų drąsa bei pasiaukojimu. Tai yra tikrasis Rusijos demokratijos veidas ir viltis, kad putinizmo

apnuodyta nacija nepraras europietiškos pasaulėjautos, kad nenusiris į laukinį „azijatišką“ pasaulio supratimą.

Per protesto akciją policija sulaikė per 30 jos dalyvių. Beje, protesto akcija vyko vietoje planuoto „Permainų maršo“, kuriam leidimo miestovaldžia nedavė. Protesto akcija prasidėjo pavieniais protesto dalyvių pasirodymais Puškino aikštėje. Cia iš anksto buvo sutelktos didelės policijos pajėgos. Policininkai per megafonus garsiai reikalavo, kad žmo-

nės paliktu aikštės teritoriją, ir bandė juos išstumti. Išėjimas iš metro stoties taip pat buvo užblokuotas. Cia buvo suimi 33 žmonės, tarp kurių – Žmogaus teisių gynimo aktyvistai Aleksandras Ryklinas, Marija Rabiakova ir Georgijus Satarovas, beje, vienas iš dabartinės Konstitucijos autorų.

Neišvengta ir provokacijų – Rusijos išsivadavimo judėjimo „Pjautuvas“ („Serb“) nariai pabandė sukelti masines mušties, kai užsipluolė protestuojančius Žmogaus teisių akty-

vistus. Policija juos sulaikė, tačiau netrukus paleido.

Per 80 žmonių išėjo iš Puškino aikštės ir tylėdamis leido si bulvaru. Tuo metu policija sulaikė dar keletą aktyvistų, tarp kurių buvo Markas Galperinas, Levas Ponomariovas, Michailas Krigeris, Olga Mazurova. Kitiems akcijoms dalyviams pavyko nueiti iki Čistyje Prudy – planuoto, bet nesankcionuoto maršo tikslø. Suimtuosius nuvežę į kelis policijos poskyrius. Po kurio laiko sulaikytuosiems ēmė palei-

dinėti, prieš tai surašę protokolus pagal straipsnius, reiškiančius mitingų tvarkos pažeidimą ir policijos reikalavimų nesilaikymą. Gerokai po pusiaunakčio buvo paleisti visi sulaikytieji, išskyrus keturis, kurie suimiți ir lauks teisėjo sprendimo. Tai Stanislavas Belianskis, Grigorijus Semenovas, Sergejus Čenenovas ir Aleksejus Nikitinas. Beje, kai kuriuos sulaikytuosiems paleido išvis nesurašę protokolų, nors jie buvo vieni iš aktyvistų – organizatoriu.

Nacionalistams Prancūzijoje neišdegė

Tenka girdēti kalbū, kad „nacionalizmas yra gerai“. Deja, kai pasidomi, kuo ypatingi, pavyzdžiui, mūsų nacionalistai, tenka nusivilti – šiandieninio politiko idealas jiems yra Putinas! Nenuostabu, kad ne taip seniai Valstybės saugumo departamentas nationalistų veiklą įvertino kaip prieškiškos Lietuvaivalstybės agentų darbą. Kita vertus, tuo pasižymi daugelio šalių nacionalistai, ne tik mūsų. Ne išimtis ir Prancūzijos nationalistai, kurių lyderė Marin Le Pen pirmiausia pasižymėjo savo atviromis simpatijomis Putinui ir jo vykdomai politikai. Matyt, simpatijos abipusės, nes šių metų gegužę ši veikėja lankėsi Maskvoje ir, kaip tuo metu rašė laikraščiai, išvieno Rusijos banko gavo 40 milijonų eurų paskolą. Būtų nepaprastai įdomu sužinoti, kokios tos paskolos „palūkanos“? Bet

greičiausiai neteks, nes rinkimai, vykė praėjusį savaitgalį Prancūzijoje, nationalistų lyderei Le Pen neišdegė. Tiesa, po pirmojo turo jī jau džiaugėsi pergale, tačiau po antrojo paaikškėjo, kad nationalistai valdžioje nepageidaujami.

Taigi pirmasis regioninių rinkimų turas, įvykės pirmajį gruodžio savaitgalį, „Nacionaliniam frontui“, vadovaujamam M. Le Pen, šešiuose regionuose buvo pergalinges ir jau mažai kas abejojojo sėkmė antrajame ture. Tačiau būtent antrasis turas viską sudėliojo į savo vietas: šiame rinkimų „raunde“ nė viename iš tų šešių regionų „Nacionaliniam frontui“ nepavyko užimti pirmosios vienos. Leidinys „Le Parisien“ rašė: „Nacionalinis frontas“, pagal rinkimų į regionų valdžios tarybas pirmojo turo rezultatus, aplenkė pa-

grindinius savo konkurentus iš Socialistų ir Respublikonų partijų, tačiau po antrojo turo atsidūrė trečioje vietoje, nesugebėjės laimeti daugumos nė viename iš regionų. Remiantis rinkimų rezultatais, akivaizdu, kad 39 procentai Prancūzijos rinkėjų savo palankumą parodė Respublikonų partijai, vadovaujamai buvusio šalies prezidento Nikolia Sarkozi, 31 procentas prancūzų rinkėjų pasisakė už socialistus, o „Nacionaliniam frontui“ atiteko 28 procentai. Pastarosios politinės partijos lyderė M. Le Pen, pirmavusi po pirmojo rinkimų turo Prancūzijos šiaurėje vienmandatėje apygardoje, antrajame ture pralaimėjo respublikonų kandidatui Ksavje Bertraniui, o jos giminaitė Marion Maréšel Le Pen, prieš tai laimėjusi rinkimus Provance, antrajame ture pralaimėjo Nicos merui

Kristianui Estrozi, atstovaujančiam N. Sarkozipartijai. Naujienų agentūra „Reuters“ nacionalistų pralaimėjimą aiškina, kad šiuose svarbiausiuose regionuose socialistai savo elektoratą pakvietė balsuoti už respublikonus – kad prie valdžios nebūtų prileista nationalistinė Le Pen partija. Itakos rezultatai turėjo ir tai, kad į antrajį turą atėjo net 61 procentas rinkėjų (pirmajame ture dalyvavo mažiau nei 50 procentų).

Po pirmojo rinkimų turo Marin Le Pen skelbė, jog įvyko istoriniai rinkimai, kuriuose nugalejės „Nacionalinis frontas“, anot jos, yra „vienintelė partija, galinti apginti Prancūzijos liaudį nuo augančio terorizmo pavojaus“. Tik nepasakė, kaip tą padarytų...

Rinkimai į Prancūzijos regioninę valdžią vyko vienu metu trilykoje šalies regionų ir

keturiose Prancūzijos užjūrio valdose. Galimybę išrinkti vienos tarybas, turinčias įtakos regionų ekonominėi plėtrai, transporto infrastruktūros darbui, švietimo sistemai, turėjo 44 milijonai Prancūzijos piliecių.

Pabaigai pora nedidelį pastebėjimą: pirmasis – keis tai sutampa tie „frontai“ partijų pavadinimuose: Prancūzijoje – „Nacionalinis frontas“, Lietuvoje – A. Paleckio „frontas“... Tik nestebina jų sąsajos su Rusija. Antrasis (galbūt labai subjektyvus) – Prancūzijoje Kremlis, siekdamas savo tikslų, veikia per nationalistinių pažiūrų „proletariatą“, Vokietijoje – per „stambujį kapitalą“ (apie tai galima spręsti iš to, kas Vokietijoje pasisako už sankcijų Maskvai panaikinimą).

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Kas dirbo, o kas į laurus taikosi

mo srityje. Mūsų šalies iniciatyva ir aktyviai bendradarbiaujant su kitomis Baltijos valstybėmis, Lenkija bei Švedija buvo patvirtintas Baltijos energijos rinkos ir jungčių planas, užsitikrinta Europos Komisijos politinė bei finansinė parama strateginiams energetikos projektams. Lietuvos vadovės teigimu, izoliuotą energetinę salą bendromis jégomis sėkmignai pavertėme Baltijos energijos žiedu. Visa tai – sutelktos politinės valios, toliaregiškuo ir sėkmingos partnerystės pavyzdys. Elektros jungtys „NordBalt“ ir „LitPol Link“ sujungs Baltijos šalis su Skandinavijos ir kontinentinės Europos elektros tinklais. Tai sukurė naujus elektros energijos importo ir eksporto kelius regione, panaikins Lietuvos, Latvijos ir Estijos energetinę izoliaciją, padidins konkurenciją elektros rinkoje ir paskatinis mažesnes elektros kainas Lietuvos vartotojams. (iš Prezidentės spaudos tarnybos pra-

nešimo, – red. past.). Taigi salėje sédėjo ne vienos mūsų (deja, būtent mūsų) valstybės politikas, kurio veikla niekaip nesisieja su Lietuvos energetinės nepriklausomybės siekiais. Tai, beje, pastebėjo ir Prezidentė Dalia Grybauskaitė savo kalboje (valstybės vadovė pasidžiaugė, kad viena Vyriausybė pradėjo šį projektą, o kita, įveikdama vienę opoziciją, ji sugebėjo baigti). Daug pasakyta: atiduota derama pagarba Andrius Kubiliaus Vyriausybei, pradėjusi kloti energetinės nepriklausomybės pamatus (tai ir duju terminalas, ir elektros jungtys, ir geležinkelis „RailBaltica“), padėkota ir socialdemokratams, nenumarinusiems šių strateginių sumanytum. Kaip tik tas socialdemokratų pagyrimas man priminė seną sovietmečio anekdotą apie tai, „koks geras buvo Lenin“.

Na, nekalbu jau apie vidinę

opoziciją, kurią socialdemokratams teko įveikti. Pamėnate Skardžiaus „komisiją“ dėl duju terminalo? Čia net makabriškas anekdotas apie gerają Iljičių nebejuokingas atrodytų.

Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2016 metams

Prenumerata priimama iki gruodžio 20 d. bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,40,	3 mėn. – 7,19,
6 mėn. – 14,40,	12 mėn. – 28,79 Eur.

Nelikite be savo laikraščio!

Šeši dešimtmečiai skyrė ir vėl suartino

Kretingos muziejaus Ūkvedžio name atidarant naują ekspoziciją prie rezistencijos istorijai skirto stendo po 60 metų susitiko dvi tremties draugės – Dalia Dyrienė iš Kupiškio, partizanų ryšininkės Jadvygos Malūkaitės-Petkevičienės duktė, ir kretingiškė Žibutė Vaivadienė, garsaus mūsų krašto tyrinėtojo Ignas Jablonskio duktė.

Ši susitikimą draugėms suvienigė mūsų kraštietis D. Dyrienės brolis Romualdas Beniušis, abu su seserimi nusprendę muziejui palikti savo motinos J. Malūkaitės-Petkevičienės apdovanojimus bei nuotraukas.

Jadvyga Malūkaitė-Petkevičienė – Kardo rinktinės partizanų ryšininkė. 1951 metais ištremta į Krasnojarsko krašto Ačinsko rajoną. I Lietuvą grįžo 1958 metais ir dalyvavo disidentiniame judėjime. Ji – „45 pabaltijiečių memorandum“ signatarė, Lietuvos-Helsinkio grupės talkininkė, viena iš Sąjūdžio grupės Šiaulių kūrėjų.

Mintys skrido į praeitį

Atslūgus pirmajai emocijų bangai ir jauduliu, moterys iš atminties kélé atgijusius išpuodžius. Jos neslėpė, jog šiandieniaviena kitos gatvėje jau nebebučių pažinusios, nors vaikystės nuotraukas pavarto dažnai.

„Visą naktį nemiegojau – mintys skrido į praeitį, kai mūsų šeimos Sibire gyveno šalia ir labai sutarė. Šventes kartu švēsdavome, o jas įamžino tavoto tētis, nes turėjo fotoaparatą“, – kalbėjo D. Dyrienė. Ji – ūkininkė ir Kupiškio rajono tarnybos narė, LPKTS Kupiškio filialo pirmininkė.

„Prisimeni, kaip žaisdavome lėlėmis: mano tėvas jas išskobdavo iš malkų, o močiutė veidus išpiešdavo burokėliais ir kreida. Guldydavome lėles į lopšį, vežiodavome vežimėlyje su rateliais ant siūlų ričių. O tavo mama virdavo labai skanią sriubą“, – tėsė D. Dyrienė.

Ž. Vaivadienė apgailestavo, kad kartu su jomis nėra Šakių rajone dabar gyvenančios jos jaunėlės sesers Mildos: „Judvi buvote vienmetės, abi vaikšiodavote su atlasiniais kaspinais plaukuose“.

Romanos verta istorija

Žvelgdama į savo motinos, partizanų ryšininkės ir disidentės J. Malūkaitės-Petkevičienės portretą bei jos garbingus apdovanojimus – Kunigaikščio Gedimino 5-ojo laipsnio ordiną už nuopelnus Lietuvai, Lietuvos Neprisklausomybės medalį, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio 1-ojo laipsnio partizanų

žvaigždę, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjungos 2-ojo laipsnio medalį – D. Dyrienė neslėpė, kad jos ne tik veikla, bet ir gyvenimo istorija verta rašytojo plunksnos.

„Mūsų mama dirbo Vaineikiuose mokytoja, padėjo partizanams ir ištakėjė už partizano Vaclovo Stonkaus, kurį areštavo ir nuteisė 25 metams kalėtilageryje. Mama buvo ištremta ir Sibire gavo laišką, kad jos vyras lageryje mirė. Iš tikrujų jis buvo lavoninėje, kai kälėjusi vokietė gydytoja pastebėjo gyvybės ženklus ir

Žibutė Jablonskytė (viduryje) ir Dalia Beniušytė (dešinėje) tremtyje

Po 60 metų susitiko dvi tremties draugės – Dalia Beniušytė-Dyrienė (dešinėje) ir Žibutė Jablonskytė-Vaivadienė

jį atgaivino. Mama, žinodama, kad jis mirės, tremtyje ištakėjė už mūsų tévo Kazimiero Beniušio, susilaikė mančių ir Romualdo. Sugrįžusi į Lietuvą ji gavo iš lagerio savo mylimojo laišką, – skaudžius šeimos istorijos puslapius vertė D. Dyrienė.

Šeima–sovietinio režimo auka

Moteris neslėpė, kad šeima atsidurė kryžkelėje: Dalios tėvas, matydamas žmonos kančią ir jos karštą meilę Vaclovui – su juo buvo susituokusi bažnyčioje, – pasiūlė išsiskirti ir sugrįžti pas teisėtą vyra.

„Išsiskyrė labai taikiai ir supratinai, o mudu pasidalijo, bet augino kartu pasitaromi. Brolis liko gyventi su tėvu, kuris vedė mamos draugę Petronėlę, o aš išvažiavau į Skuodą pas močiutę“, – pasakojo moteris.

Tačiau D. Dyrienės mama laime su mylimu žmogumi džiaugėsi neilgai – iš lagerio grįžęs V. Stonkus gyveno vos ketverius metus, – motina su juo dar sugyveno sūnų Vaclovą. Vėliau ji ištakėjė už Jono

Petkevičiaus, taip pat Žemaitijos partizano, 18 metų kalėjusio lageryje, ir jis jai padėjo užauginti Vaclovą.

„Mūsų šeima tapo likimo, o tiksliau – sovietinio režimo – auka. Tačiau tėvai nepametė sveikos nuovokos, gražiai sutarė ir palaikė ryšius, dažnai vieni pas kitus suvažiuodavome. Turiu nuotrauką, kur prie stalo sėdi visa mūsų šeima. Mama mirė prieš pusmetį, o tėvas – prieš penkerius metus“, – dramatiškai savo motinos, kartu ir visos šeimos istoriją užbaigė pašnekovė.

Meldėsi už Lietuvą

D. Dyrienė prisiminė, kad ir Sibire jų šeima buvo išblaškyta: senelis už partizanų šelpimą nuo 1947-ųjų sėdėjo lagerje ir tik po septynerių metų visi susiėjo krūvon.

„Atsimenu, meldžiamės suklupę prie lovos. O senelis pabaigoje liepdavo sukalbėti dar vieną „Sveika, Marija“ už Tėvynę Lietuvą, kad Marija leistų grįžti Lietuvą pasilaidotis savo kaulus. Tada tū maldos

Sveikiname

Garbingo 90-ojo jubiliejaus proga sveikiname buvusių tremtinę Liucią JOKŪBAUSKAITĘ ir linkime sveikatos, dvasios ramybės, Dievo palaimos ir ilgiausią gyvenimo metų.

LPKTS Tauragės filialas

*Dar daug vilčių, minčių, svajonių
Širdis sutiks ir išlydės...
O metai, kaip tie paukščiai toliuos,
Skubės tolyn skubės...*

Sveikiname LPKTS Anykščių filialo narius, švenčiančius jubilieju:

Malviną JUŠKIENĘ – 95-aji,
Julę GUTAUSKIENĘ – 90-aji,
Algimantą VAITIEKŪNĄ ir Vytautą ŠAKALĮ – 85-aji,
Oną ZARANKIENĘ – 80-aji,
Zitą BAGDONIENĘ – 70-aji,
Neriją STALNIONĮ – 35-aji.

Linkime stiprios sveikatos, artimųjų meilės, ramių, giedrių gyvenimo dienų Dievo palaimos švesoje.

LPKTS Anykščių filialas

Nuoširdžiai sveikiname gruodžio mėnesį garbingą jubilieju švenčiančius LPKTS Rokiškio filialo narius:

Alviną KRASAUSKIENĘ – 90-aji,
Genovaitę POVILAITYTĘ-JUKNEVIČIENĘ – 85-aji,
Joną SUKAUSKĄ – 80-aji,
Laimutę VALAINYΤĘ – 75-aji.

Linkime šviesaus džiaugsmo, stiprios sveikatos, sielos ramybės ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jurbarko filialo narius:

Joną ŠIMKŪ – 90-ojo,
Aldoną EIČERIENĘ – 85-ojo,
Genovaitę GIRDŽIJAUSKIENĘ, Mariją JURKŪNIENĘ ir Julių TAMOŠAITĮ – 80-ojo,
Reginą ANELIAUSKIENĘ, Oną GERULIENĘ, Liudmilą STEPANOVĄ ir Gintautą SELIOKĄ – 65-ojo,
Vytautą GAIDAMAVIČIŪ – 60-ojo.

Linkime daug sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Padėka

Dėkojame UAB „Trukmė“ generaliniam direktoriui Nerui Jaskiui už socialinę iniciatyvą „Turininga senatvė“ – Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajungos Kauno filialui padovanotą abonentą į Nacionalinio Kauno dramos teatro Didžiosios scenos spektaklius 2016 metų pirmajam pusmečiui.

Ačiū už rūpinimąsi mūsų organizacijos narių kultūriniu gyvenimu.

LPKTS Kauno filialo pirmininkas Juozas Savickas

žodžių prasmės aš nesupratau,

– šiandieną viskas aišku: Marija visas mūsų maldas išklaušė, sveiki ir gyvi sugrįžome namo“, – pasidžiaugė pašnekovė. Tremties išbandymus atlaikė ir visa Ž. Vaivadienės šeima – į Lietuvą grįžo abu jos tėvai Ignas ir Bronė Jablonskai bei šeši jų vaikai.

„Sibire mes gyvenome labai sunkiai: mama skaldydavo žėrutį, tėvas dirbo traktorininku, o naktimis studijuodavo dokumentus. Iš Lietuvos turėjo atsivežęs daug knygų, visokių brėžinių – nagrinėjo juos ir siuntė atgal į Lietuvą, už tai gaudavo pinigų“, – pri-

siminė Žibutė.

Susitikimo dieną Ūkvedžio name kiemelyje buvo atidengta skulptūra, jamžinantį tėvo – garsaus Kretingos krašto istorijos tyrinėtojo I. Jablonskio atminimą.

Viena kitai pasakodamos, kaip gyvena šiandien, moterys susigraudino dėl patirtų artimųjų netekcių: D. Dyrienė, užauginus du sūnus, vos prieš keturis mėnesius tapo našle, o Ž. Vaivadienė sunkiai tramdė ašaras dėl vinenturcio 18-mečio sūnaus netekties.

Irena ŠEŠKEVIČIENĖ
(„Pajūrio naujienos“, 2015 m. gruodžio 11 d.)

2015 m. gruodžio 18 d.

Išlikimo šuoliai

Tą speiguotą 1947 metų gruodžio 19 dieną buvo pradėtas eilinis išvežimų etapas. Iš Varėnos, Alytaus ir Lazdijų kraštų ginkluoti enkavedistai sunkvežimiais vežė niekuo ne-kaltus žmones, kurie buvo pamerkti kančiai ir lėtai mirčiai. Varėnos geležinkelio stotyje žmones sugrūdo į gyvulinius vagonus. Ešelonas buvo nukreiptas į Tiumenės sritį. Mane, nepilnametį, irgi išvežė. Po trejų metų už Sibire suorganizuotą pogrindį mane su grupė kitų jaunuolių po pusantrų metų tardymo Tiumenės MGB Vakarų Sibiro karinis tribunolas nuteisė 25 m. lagerio, 5 m. bėteisių ir 5 m. tremties. Į Lietuvą grįžau 1961 metais.

Artėjant šv. Kalėdoms min-timis sugrįžtu į 1947-ųjų speiguotą gruodį, kai traukinys riedėjo į šaltą Sibiro žemę. Mano pasakojimas – apie vieną mažametę mergaitę, kuri iš Lietuvos buvo išvežta tą speiguotą gruodį. Ji, kaip ir visi išvežtieji, perėjo kančią ir pažeminių kelius, bet sugrįžo į Lietuvą.

Akinamai baltas sniegas, balti, apšarmojet išlakūs beržai. Baltoji tyla gaubė Sibiro taigą. Nesenai iškirstoje laukymėje riogsojo kelios dešimtys naujai pastatyti tremtinų barakai. Miško kirtimo darbams čia atgabeno „vergu“ – „liaudies prieš“ iš Ukrainos, Moldovos, vokiečių iš Pavolgio, kalnukų, totorių ir keletą dešimčių lietuvių šeimų. Nepakelia-

mas šaltis ir alkis.

Prie barako parduotuvės, kurioje beveik nebuvu jokių prekių, būriavosi daugybė pagyvenusių žmonių, jaunų buvo vos keletas. Du kartus per savaitę buvo „sturmuojamos“ durys, nes šiemis Dievo ir žmonių užmirštiems vargetoms atveždavo avžinės duonos, kuri savo išvaizda daugiau priminė ūkinį muilą. Ir vis dėlto tai buvo duona! Vienintelė, palaidanti žmonių gyvybę...

Netoli durų ant sniego keteros stovėjo kokių dešimties metų mergytė. Ji buvo išsekusi, lengvutė, jos kojelės apauatos iš kažkokiu rankogaliu pa-siūtais autais. Dėl savo lengvumo negrimztauti į pūkinį sniegą, stovėjo aukščiau visų, žvalgėsi, lyg kažko ieškojo. Nuo pat ryto jai buvo sunki diena. Barake ilgai plūkėsi, kol nuo peršalimo sergančią mamą įtai-se arčiau „buržuikos“ (geležinės krosnelės), o duonytės neliko net mažai sesutei čiulptukui. Ji padarydavo iš drobinio skudurėlio su žiupsneliu cukraus. Cukrus mamos buvo dar iš Lietuvos išsaugotas šiam reikalui.

Rimčiausias išbandymas – pagaliau atsidarius durims, žūtbūt pakliūti su pirmaisiais vidun, nes paskutiniams duonos visuomet netekdavo, nors prekiavo pagal sąrašą. Durų atidaryti neskubėjo. Viduje esantiems buvo šilta, jie buvo sotūs ir tikriausiai gérė arbatą. O, fašistai! tegul pašala... Taip

mas slinko į pabaigą poilsio die-na prie nelemtu barako durų.

Pagaliau atidare. Visi be jokios tvarkos brovėsi vidun. Mergytė liuoktelejo ant nugaros besiveržiančiam jaunam vyrui, kurį buvo nusizūrėjusi. Jos ilgos liaunas rankelės apkabinėjo kaklą. Apkabinimas buvo tolygas skėstančiojo gniaužtams, jos būtų neatplėše net stipriausios rankos. Kovos įkarštyste vyriškis beveik nepajuto naštos ir darbuodamas alkūnėmis veržesi į vidų arčiau prekystalio, su savimi nešdamasis nuostabiausią Dievo kūrinį – vaiką, kuris taip ne-pelnytais buvo nuskriaustas...

Parduotuvės viduje įsiverželėliai rikiavosi, laikėsi šiokios tokios tvarkos. Mergytė, atpalaidavusi rankeles, nuslinko žemyn. Dabar ji stovėjo eilėje, visai arti tikslo. Ši mergytė – Antosėlė, kilusi iš Perlojos seniūnijos. Jos tévelio Vincento Ciūnio ūkis buvo šalia Varėnos-Nedzingės vieškelio. 1944-aisiais antrą kartą „išva-duotojų“ ordoms užplūdus Lietuvą, Vincentą Ciūnį norėjo paimti į sovietinę armiją, tačiau jis ir nenorejo talkininkau-ti okupantui. Slapstėsi apie namus, kartu dirbo ūkyje. 1945 metais buvo suimtas ir vežamas į Merkinę. Ji saugojo trys stribai – du jau pagyvenę, vienas jaunas, ginkluotas automatu. Merkinėje stribai paleido vežimą ir pėsčiomis traukė į savo išrtvą. Ciūnys suprato:

arba dabar, arba niekada! Atgalia ranka trenkė jaunam automatininkui ir spruko į tur-gaus aikštę. Kitinet nespėjo šautuvą pagriebti ir V. Ciūnys pa-spruko. Grįžę į gimtasių vietas įstojo į Merkio partizanų būtį. Partizanavo Perlojos apylinkėse, dažnai aplankydavo namus.

1946-ųjų pavasarij, žydiant alyvoms, užsuko į savo ūki. Rado dukrytę Antosėlę vieną. Dešimtšūvi pastatė į kampą. Diržą su dvimi granatomis ir pistoletu pakabino ant sienos. Žvilgterėjės pro langą kieme pamatė trobos link einančius enkavedistus, iš kitos pusės stribai supo namą. Keliais šuoliais įsibėgėjės bandė išmušti langą ir išlisti, bet batų galai užkibo už lango apačios – akimirka kadaravo ore žemyn galva. Antosėlė su siaubu sekė šią sceną, tačiau suvokusi, kad tévelio kojos užklivo, pribégusi prie lango, nežinia iš kur pasitelkusi jégu, padėjo jas išlaisvinti. Kurį laiką nepastebėtas Ciūnys bėgo per arimą miško link. Po kelių minučių jau pradėjo kalenti kulkosvaidžiai ir automatai, viaukseti šautuvai, enkavedistai šaudydamis persekiojo bėglį.

Antosėlė likusi viena griebėsi slėpti ginklus. Sunkiai pakeldama šautuvą vilko į lauką. Besidairant akelės užklivo už šulinio. Įmetusi šautuvą, skubiai atnešė ir diržą su visa amunicija. Laiku spėjo atskratyti, nes dalis užpuolikų jau artino si prie namo. V. Ciūnui ir ši

kartą pasiekė – lengvai sužeistas į ranką, siek tiek nukentėjo nuo stiklo šukių.

Keliolika vyrų žauriai, iškreiptais veidais apsupo silpną, trapią mergytę. Mušė ir stumdė, už kaselių pešiojo Antosėlę. Antosėlė ištverė kartodama, kad šito dėdės, kuris išdaužė langą, nežinant, pir-mą kartą mačiusi...

...Po kelių dešimčių metų sutikau Antosėlę, dabar jau Antaniną Didikienę. Kai atėjau į susikurusi Varėnos buvusių tremtinių ansamblį, kurio narlys – jos vyras Julius Didika. Prisiminėme, kaip su Antanina viename apšarmojusime vagone važiavome į Sibirą, kaip svetimoje šalyje šventėme šventas Kalėdas.

Antaninai pasiekė, kad ir netekusi sveikatos, su paaugusia sesyte ir mama į grįžo po 11 metų. Tačiau tokių žmonių niekas čia nelaukė, buvo nereikalingi „banditų palikuonys“. Bet nepalūžo. Sukūrė šeimą su likimo draugu Juliumi Didika. Dirbo statybose pačius sun-kiausius, mažai apmokamus darbus. Išaugino du sūnus kaip ažuolus. Suvisais kartu gynė Lietuvos parlamento rūmus per Sausio išvykius. Neturi didelių turtų, tačiau turi ramią sązinę ir tikėjimą Lietuvos ateitimi. Ir sėdasi prie šventinio Kūčių sta-lo susikaupusi, prisimindama visus tuos, kurie jau išėjė į Amžinybę ir kurie dar yra.

Vytautas KAZIULIONIS

,Sibiro Alma Mater“ – ir knyga, ir simbolis

(atkelta iš 1 psl.)
Išfanerossukaltame lagamine vežiaus knygų, duonos, kelis virtus kiausinius ir raugintų agurkų.

Tėtis padovanojo piniginę su joje įsiūta Trispalve ir išlydėjo į stotį. Susigraudinė. Širdgėla nedingo nė ilipus į traukinio vagoną. Ji virto liūdesiu, slėgusiu mane visus mokslo metus.

Traukinys ilgai važiavo juodų akmens anglies dulkių, kylančių iš Kuzbaso kasyklų, pri-sodrintais laukais ir pajuodusiais miestais. Visa erdvė buvo juoda, kaip ir visas mūsų gyvenimas.

Artėjo 1954-ųjų rugpjūto 1-oji.

Mokslo metų pradžioje, kaip iprasta, mus, studentus, pusant-ro mėnesio traukiniu ir laivu iš-vežė talkinti kolūkiui, buvusiam už 300 kilometrų į šiaurę nuo Tomsko. Apie 30 merginų ir vairi-kinų apgyvendino vienoje sandėliopatalpėlėje. Miegojome ant šiaudų it silkės statinėje. Smar-vė. Erzelynė. Jokio poilsio.

Dviese atskyrėme nuo grupės, sutikome dirbtį sun-kiausius darbus, kad tik turėtume ramybę. Gulime įsikasę į drėgnus kviečius, supiltus ant grūdų džiovyklos karštų lubų. Nosis ir plaukai apšerkšniję, o nugara nuo karščio dega, prakaituoja. Mano kūnų išbėrė votys. Nežinia, ar dėl vitaminų trūkumo, ar dėl temperatūros kontrasto, ar dėl nešvaros, nes neturime nei darbodarbužių, nei vandens praučis, nei paklodės, nei antklodės, tik maišus... Medikai nustatė krauso užkrėtimą ir norėjo jį perplilti. Atsisakiau...

Tuo metu, kai kankinaus dėl kūnų padengusių pūlingų žaizdų, gavau mamos laišką, kad palaidotas tévelis. Nuėjau pas kolūkio pirmininką prašyti 120 rublių iš uždarbio bilie-tams pirkti. Davė tik dvidešimt

ir dar pridūrė – „viskų suėdei!“ Išskubėjau į namus zuikiu. Tad ir savo ištikimajį sielos ramintoja – smuika palikau „darbo viete“. Naujas širdskaudis. Tik po dvejų metų rusų tautybės vaikinukų rūpesčiu smuiką, kuriuo ir šiandien tebegroju, atgauvau.

Netekties liūdesio ir paniekimo skausmo apimtas, tada Romualdas ir pagalvojės: „Ar atsiras kada nors žmogus, kuris visus tremtinių vargus, pažeminius, dvasines žaizdas aprašys?“ Kaip teigia R. Baltutis, šis klausimas su kiekviena vargu banga vis stipréjo, ryškėjo, tačiau tada jam nė minties nebuvo, kad tuo žmogumi po 45 metų taps jis pats. Tiesa, reikėjo paskatų ir iš šalies. Viena iš jų minima „Dimicandum!“ sudarytojo žodyje: „Prie dvidešimt metų mokytojas Povilas Pabiliuonis iš Pakruojo pasakojo man apie panašius dalykus, kuriuos jam tekopatirti Krasnojarsko la-geriuose, ir pasakė: „Sūnau, aš visa tai pasakoju tau ne tam, kad būtų užmiršta. Padaryk viską, kad ateities kartos žinotų apie tai...“ Šie mokytojo žodžiai, tik kitu pavidalu, pakartotiskiariaus

pavadinime „Žodžiai nuskren-dā, kas parašyta išlieka!“

Isigilinės į šios potemės turinį, vis dėlto suabejoji, ar čia aprašyti faktai – iš tiesų tikroji „Sibiro Alma Mater“ pradžią pradžia. Matyt, tai tik objektyvusis pagrindas. Subjektyvus – neapibrėžtas nei laiku, nei vieta – manonuomone, glūdi toje Trispalvėje, įsiūtoje į Tėvo piniginę, ir Mokytojo Liudo Baltučio laikrodžiye su giliu palinkėjimu sūnui, ir iš Lietuvos gyvuliniam vagone atsivežtame smuike, kaskartstygių melodijomis žadinusiame ilgesį Tėvynei ir jos žmonėms.

(bus daugiau)

Doc. dr. Irena RAMANECKIENĖ

Naujos knygos

Sėkmę nulėmė atkaklumas

Malonus susitikimas

Dr. Povilas Jakučionis – arhitektas, Lietuvos politikos bei visuomenės veikėjas, buvęs Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos pirmininkas, Lietuvos Respublikos Seimo narys. Tokia oficiali informacija. Tačiau yra šaltinių, kurie leidžia išsamiau susipažinti su gerbiamo Povilo Jakučionio asmenybe. Tai nauja jo atsiminimų knyga „Atkaklumas ir rizika. Kelias į sėkmę“, kurioje autorius pateikia turinį savo gyvenimo istoriją.

Atgimimo metais Povilas Jakučionis įstojo į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungą ir organizacijos buvo deleguotas į Sajūdžio Vilniaus skyriaus tarybą. Keturias kadencijas LPKTS nariai jam patikėjo pirmininko pareigas. Tris kadencijas buvo išrinktas Lietuvos Respublikos Seimo nariu.

Kreipimesi įskaitytojų knygos autorius rašo: „Iki šiol sovietinės okupacijos laikotarpio atsiminimų rašyti negalvojau, nes tokį knygų – apie heroiskus žygijus, tragedijas ir sunkius išgyvenimus pasirodydavo kasmet po keliolika. (...) Vienok, prisiminimus apie praėjusį gyvenimą ir išgyvenimus, išsipildžiusias ir neišsipildžiusias svajones tvirtai apsiplendžiau rašyti tik praėjusias metais (2014-aisiais, – aut.), kai jau buvau išleidęs dvi knygas: „Priešinantis resovietizacijai“ – apie darbą Seime ir „Valstybės kūryba – nesibaigiantis darbas“ – straipsnių, parašytų 1990–2014 metais, rinkinį“.

Povilas Jakučionis pripažista, kad rašyti apie sutiktus žmones, įvykius, įpinti epizodus, kurie vyko prieš 60 ar daugiau metų – rizikinga, nes žmogaus atmintis ne visiškai patikimas „archyvas“.

Spalvinga jaunystės prisiminimų mozaika

Povilo tėvų Kotrynos ir Juozo Jakučionių gyvenamoji vieta – Kauno apskritis Garliavos valsčius Pajiesio kaime. Knygoje autorius užsimena apie senelius ir prosenelius, kurie šioje kaimo sodyboje savo gyvenimus kūrė antroje 18 amžiaus pusėje. Povilo Jakučionio tėvai, paveldėjė tėvų ūkį, ēmė ji tvarkyti naujoviškais metodais. Juozas Jakučionis išsinuomojo buvusio dvarininko Ferenso dvarą – už tai kaimynai ji ēmė vadinti „dvarponiu“. Su „dvarionais“ Povilo tėvas gerai sutarė, nes buvo „demokratiškas“ – patikėdavo jiems į Prienų ir kitas turgavie-

tes vežti savo ūkyje pagaminus produktus.

Jakučionių šeimoje gimė septyni vaikai, užaugo tik keturi: Antanas, Povilas, Marcelė ir Jonas.

Kuri laiką Lietuvoje buvo ramu. Šeimose augovaikai, sumaniai ūkininkaujantys džiaugėsi derliumi, gražėjančiomis sodybomis, kol... Kol išaušo 1940-ieji, juos keitė dar baisesni 1941-ieji. Politinis šalies gyvenimas iš esmės pasikeitė. Apie pirmąsias sovietų okupacijos dienas autorius rašo: „Visa Lietuva pilna purvinų rusų kareivių. Visur į paviršių kyla komunistinis gaivalas. Akyse žūsta nepriklausoma Lietuvos valstybė.“ Tie įvykiai pažeidė jauno žmogaus sielą, tačiau ir grūdino, formavo jį kaip sąmoningą asmenybę. Prasidėjus masiniam 1941-ųjų birželio 14–15 dienų trėmimams žmonėms iškilo daugybė klausimų: dėl ko įvyko Birželio 23-iosios sukiliamas, kodėl Lietuvai reikėjo Laikinosios Vyriausybės? Tai buvo nuolatinės pokalbių temos, kurias svarstė pažangūs Lietuvos žmonės, inteligenčiai.

Autorius pateikti istoriniai intarpai leidžia daryti išvadas. Birželio 23-iosios sukiliimo reikšmę Povilas Jakučionis aiškina: „Sukiliamas buvo nukreiptas prieš sovietinius okupantus, o SSRS tuo metu buvo ištikima Hitlerio sajungininkė. Jie susitarė užpuolė Lenkiją ir ją sugnuždė. Laikinają Vyriausybę sukūrė sukilieliai, o ne naciai. Naciai po mėnesio Laikinosios Vyriausybės veiklą uždraudė. Ir sukiliamas, ir Laikinoji Vyriausybė radosi tautos valia – atkurti Lietuvos nepriklausomybę.“ Toks knygos autorius atsakymas samdytiems bandytojams klastoti istoriją ir smeisti tautos didvyrius.

Įdomių faktų Povilas Jakučionis pažėrė aprašydamas Antrojo pasaulinio karo pradžią, sovietų kareivių pasitraukimą iš Lietuvos, pirmuosius patirtus įspūdžius atėjus naujiems „šeimininkams“, padarė išvadą, kad naciai buvo tokie patys okupantai, kaip ir bolševikai, nes tai patvirtino vokiečių veiksmai: Laikinoji Vyriausybė buvo paleista, sukilieliai nuginkluoti, prasidėjo Holocaustas. Tačiau mūsų tautiečiai nebuvu tik pasyvūs stebėtojai. Gyventojai padėjo žydams kaip įmamydami. Ir Povilo Jakučionio tėvai kurį laiką slėpė Garliavos žydą Abroram bei brolius Salskius. Ir ne tik Jakučioniai gelbėjo žydus, bet ir kiti Pajiesio kaimo ūkininkai padėjo, nors... Tie geraširdiš-

ki žmonių poelgiai kai kam iš jų atsuko nugarą. Žydą Moišė Apčiką slėpės Pajiesio ūkininkas Markauskas padarė „meškos paslaugą“ – grįžus bolševikams Moišė Apčikas tapo KGB agentu ir buvo ypač žiaurus tardytojas.

Knygoje rašoma apie generolo Povilo Plechavičiaus įkurtą Lietuvos vietinę rinktinę. Idomus faktas, kad Lietuvos ūkininkai (ir ne tik jie) okupacijos metais padėjo sovietų belaisviams. „Vokiečiai leido ūkininkams pasiimti rusų belaisvius vasaros darbams, – rašoma knygoje. – Rudenį reikėjo belaisvius grąžinti į stovyklą. Buvo didelė rizika – belaisviai galėjo pabėgti pas raudonuoju partizanu. Tėtė rizikavo ne tiek dėl naudos, kiek dėl krikščioniškos pagalbos žūstantiesiems. Paimdavo juos į savo namus iš koncentracijos stovyklos išbadėjusius, vos paeinančius ir elgesi su jais kaip su savo šeimos nariais.“

Pirmieji „universitetai“

Baigęs Grabavos pradžios mokyklą Povilas Jakučionis su broliu Antanu išvyko į Kauną mokyti, pirmaisiai – Kauno 6-oje, vėliau – Jėzuitų gimnazijoje. Prisiminimai apie tvarką tuometinėje mokykloje kelia susižavėjimą ir „baltą“ pavydą. Jei bent keli procentai tų reikalavimų būtu perkelti į šiuo dienų mokyklas, iš jas baigusiu turėtume daug tauraus jaunimo. Povilui Jakučioniui Kauno Jėzuitų gimnazijoje teko mokyti dvejus metus. Artėjant Rytų frontui gimnazijos ir vienuolyne patalpose buvo įkurta Kauно kunigų seminarija, mokiniam teko pereiti į 9-ąjį gimnaziją.

Įsisiautėjus represijoms 1945–1946 metais visoje Lietuvoje plito ginkluoto ir neginkluoto pasipriešinimo bangą. Aukštosiose mokyklose, gimnazijose kūrėsi pogrindinės organizacijos. „Kauno 9-oje gimnazijoje pirmoji manžinoma pogrindinė organizacija buvo „Vytauto ainiai“, – rašo Povilas Jakučionis prisiminimų knygoje „Atkaklumas ir rizika. Kelias į sėkmę.“ – Mūsų, „Trispalvininkų“, organizacija susikūrė 1946 metais. Organizacijos pirmininkas Stepas Šimkevičius, aš tapau jo pavadojotu ir sekretoriumi, bendraklasis Vladas Vaicekavičius, Antanas Jakimavičius, dar Vincas ar Zigmantas (pavarės neprisimenu), abu iš amatų mokyklos. Penketuką pavadinome Centro grupe (CG) ir rengėmės ją plėsti. Visi pasirin-

ko slapyvardžius, pasiskirstė pareigomis. Mano slapyvardis – Svajinis“.

Ne ginkluotam pasipriešinimui rengėsi jaunieji Lietuvos patriotai, bet Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbams. Visi tuomet tvirtai tikėjo Vakarų pasaulio kariniu konfliktu su SSRS. Savišvieta ir visuomenės sąmonės informavimas apie tautai pragaištingus sovietų penkmečių planus, industrializaciją, prievertinį kolchazu kūrimą, visuomenės sovietizavimą per kultūrą ir švietimą buvo pagrindinė „Trispalvininkų“ veikla.

Diena, kai priešo užmačios émė pildytis, išaušo – 1948 metų liepos 8 dieną Povilą Jakučionį sekė KGB „berniukai“ areštavo tėviškėje, tiesiog dirbantį laukuose prie šieno.

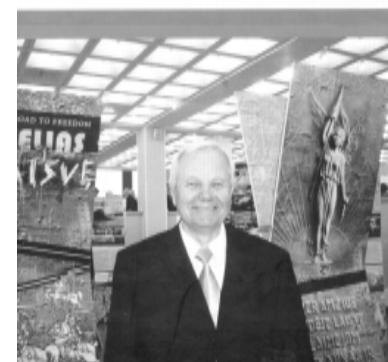
Per tardymus brutalus čekistų elgesys, siekiant jauną žmogų įbauginti, buvo svarbus koziris siekiant palaužti, išgauti informacijos. Gavęs „krikštą“ Kauno KGB kalėjime Povilas Jakučionis laikėsi pačiam sau duoto žodžio – jokiui būdu neišduoti. Autorius detaliai savo knygoje apraše tardytojų elgesį, sąlygas, kurios buvo „sukurtos“ tardomiesiems įbauginti, palaužtijų dvasią. Kai su Povili Jakučioniui ilgai „bendravęs“ tardytojas iš jo nieko nepėsė, paskelbė tokią notaciją: „Ne toks didelis tavo nusikaltimas. Galėčiau atiduoti tavo tėvams peraukleti, bet aš pažįstu tokius kaip tu: išeisi į girią pas „banditus“ ir po kelių savaičių žūsi. Mes tave pasiūsime keliems metams į lagerius, kol baigsis „banditizmas“. Tada sugrįši pastėvus ir gyvensi kaip visi sovietiniai žmonės. Ir sutikęs pastatysi man butelį, kad tavo gyvybę išgelbėjau“.

Juk už jų slypėjo kitas žodis – „užverbuoti“.

Nauji išbandymai, kitas gyvenimo etapas

Liūdnoji knygos dalis – apie Kauno kalėjimo realybę, kelionę į Vorkutos ypatingojo režimojo lagerį „Rečlagas“. Gyvenimas buvo įsprauistas į rėmus. Teko gyventi užraktuose, grotuotuose barakuose, į namus per metus išsiusti tik du laiškus, gauti iš namų du siuntinius. Katorgiški darbai, ligos ir visur taikoma nužmoginimo „programa“. Tokia buvo kasdienybė ir, kaip dabar sakoma, tik juodoji gyvenimo juosta. Gelbėjo blaivus protas, viltis ir jaunystė. Juk reikėjo išgyventi, išlikti, sugrįžti. Tai patvirtina ir knygos pavadinimo

POVILAS JAKUČIONIS
ATKAKLUMAS IR RIZIKA.
KELIAS Į SĒKMĘ

dalis – atkaklumas ir rizika.

1954 metų pavasarį paskelbta amnestija teistiems nepilnamečiams tiesiogiai palietė ir Povilą Jakučionį. Jis buvo „atleistas nuo likusios bausmės laiko su piliečių teisių atstatymu ir nuo tos dienos išleistas į laisvę.“

Sugrįžimo džiaugsmas ir kliūties

Prisiminimų knygos paskutinis skyrius – apie viltį, jauno žmogaus siekius, bandymą įtvirtinti „komunizmą kuriančioje“ Lietuvoje. Realybė – kur jaunuolis kreipėsi, atsirenkdamas į sieną. Tik dėl atkaklumo pavyko tą sieną pramušti. Bet kiek reikėjo pastangų! Čia, Lietuvoje, buvę politiniai kaliniai, tremtiniai iki pat Atgimimo pradžios buvo stebimi „pro padidinamajį“ stiklą, ir mažiausias neatsargus jų gestas galėjo brangiai kainuoti. Tą gerai suprato buvę Vorkutos lagerių kankinys Povilas Jakučionis. Sielos atgaiva tapo Sajūdžio pakilimo banga, Nepriklausomybės atstatymo akto, kai buvo galima pasinerti į širdžiai mielą veiklos bangą, laisvai kalbėti ir blaiviai mąstyti. Apie malonus pokyčius antroje knygoje pasakoja su palengvėjimu – apie šeimą, mokslo pasiekimus, visuomeninius darbus, veiklą LR Seime bei LPKTS rašo nedaug – sau daryti „reklamos“ autorius nelinkęs. Apie nuveiktus darbus byloja anksčiau išleistos knygos, moksliiniai straipsniai, kolegų įvertinimas. Ši knyga – palikimas jaunajai kartai, gal tik po keleto metų paimsiančiai ją į rankas ir įdėmiai perskaitysiančiai. To nuoširdžiai palinkėtume. Juk autorius paskutinėse knygos pastraipose rašo: „Tegul atėties kartos žino, kokią kainą reikėjo mokėti už prarasą Lietuvą.“ Sie žodžiai priklauso partizanui Povilui Pečiulaičiui-Lakštingalai.

Aušra ŠUOPYTĖ

2015 m. gruodžio 18 d.

Tragedija Juodkiškių kaime

1949-ųjų gruodis. Didžiosios Kovos apygardos partizanų pasipriešinimas blėsta. Apygardos vadas Jonas Misiūnas-Zalias Velnias nukankintas Butyrkų kalėjime Maskvoje, dauguma vadų – Sibiro lageriuose. A rinktinės vyrai, veikiantys Kaišiadorių, Širvintų, Trakų apylinkėse išblaškyti, dabar slapstosi mažomis grupelėmis. MGB reportuoja Maskvai, kad ši partizanų „brigada“ sunaikinta. Tačiau okupantams dideliu galvos skausmu tapo B rinktinės vadas Alfonas Morkūnas-Plienas iš Juodkiškių kaimo, Žemaitkiemio valsčiaus. Jis – Lietuvos kariuomenės puskarininkis, atstovaujantis apygardą, su draugais kovojantis Ukmergės krašte. Atsisakė bendrauti su išdavikais Juozu Markiliui-Ereliu, Vytautu Pečiūra-Griežtu ir taip išvengė saugumiečių spastą. Vado brolis Karolis jau buvo žuvęs téviškėje, motina mirusi iš sielvarto, kitas brolis Stasys Morkūnas-Tarzanas slapstėsi, kaip ir mažamečiai Alfonso vaikai Elvida ir Teisutis.

Žinoma, kad tuo metu Plienų grupe buvo dar 86 kovojojai. 1948 metų liepą MGB Plienui ir jo aplinkai sunaikinti sudarė smogikų ir speciaaliųsių grupes. Pasivadinę partizanais, išdavikai ieškojo būdų su vadu susitiki, apsimetė kitos apygardos partizanais ar pasiuntiniais iš Vilniaus. Labai

norėjo Plieną sunaikinti, juos spaudė ir MGB vadovybė Maskvoje, todėl už Plieno galvą paskyrė 100 tūkstančių rublių premiją.

Tik suimti Alfonso Morkūno-Plieno jiems nesisekė, jovių išlikdavo po didžiausių išdavysčių, kareivių ir stribų siautėjimo. 1949 metais saugumo sumetimais Plienas dažnai keitė štabo vietas. Metų pabaigoje išsirengė bunkerį Pabaisko valsčiaus Juodkiškių kaime ūkininko Jono Vagonio sodyboje. Nors šeima buvo ištremta į Sibirą, joje saugumo sumetimais apsigyveno partizanų rėmėjas Bronius Tratulis iš Juknonių kaimo. Tuo metu sodyboje buvo ir Antakalnio pradžios mokykla. Pasirinkti šią vietą slapstyti galėjo paskatinoti aplinkybę, kad čia iki išeidiamas partizanauti gyveno Juozas Grigas-Geniukas, B rinktinės vadas, apygardos štabo ir Žvalgybos skyriaus viršininkas.

1949-ųjų gruodį MGB agentas „Veter“ („Vėjas“) susiekė, kad Juodkiškių pradžios mokyklos ūkinuose pastatytose gali būti įrengta partizanų slėptuvė. Agentas nustatė pagal tai, kad B. Tratulis per dažnai daržinėje ir klojime lankosi, kažką ten iš trobos nuneša. Gruodžio 30-osios rytmą MGB kariuomenė glaudžiu žiedu apsupo pastatus. Jau iš ryto žmonės matė iš Ukmergės atvykusius sovietų kareivius,

Alfonas Morkūnas-Plienas

Vladas Ališauskas-Puškinas

kurie sustojo už 2 kilometrų nuo kaimo. Jie nešukavo apylinkių, tačiau tiesiu taikymu nuskubėjo į sodybą. Pradidėjo krata. Klojime, po arklių gardu, aptiko apygardos štabo bunkerį. I siūlymą išlisti iš ten buvo atsakytą šūviais.

(keliamas i 8 psl.)

Skelbimai

Dėl paramos memorialinio paminklo statybai Kryžkalnyje

Monsinjoro Alfonso Svarinsko iniciatyva iš paaukotų lėšų Kryžkalnyje pradėtas statyti memorialinis paminklas, skirtas žuvusių Lietuvos partizanų atminimui.

Memorialinio paminklo statybos finansavimu ir statyba rūpinasi Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS). Šiuo metu statybai sukaupta ir panaudota 56 719,54 euro (195 841,23 litai). Darbų užbaigimui reikia dar apie 159 300 eurų (550 031 litai).

Malonai prašytume, pagal galimybės, finansiškai paremti memorialo statybą. Pinigus galite pervesti į LLKS (Sodų g. 3, LT-35009 Panevėžys, įmonės kodas 290770650) tikslinę sąskaitą Swedbank AB Nr. LT32 7300 0101 0944 8557. Pageidautina nurodyti, ar sutinkate, kad jūsų įmonė ar jūs asmeniškai, kaip memorialo statybos rėmėjai, būtumėte jamžinti memoriale.

Ačiū už jūsų gerumą.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdis

Gruodžio 19 d. (šeštadienį) 9.30 val. Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjungos buveinėje įvyks LPKTS valdybos posėdis, **11 val.** – LPKTS tarybos posėdis.

Valdybos ir tarybos narius kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinų ir tremtinių sąjunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė
Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė
Maketavo Ignas Navickas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204
el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

ILSÉKITĖS RAMYBĖJE

Onutė Asevičiūtė-Matulevičienė 1931–2015

Gimė Lazdiju r. Kurdimakščių k. ūkininkų šeimoje. 1948 m. šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Taštypo r. Čekano k., dirbo miško ruošos darbus. Onutė Sibire ištakėjo už tremtinio Viktoro Matulevičiaus. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Lazdiju r. Petroškų k. Vėliau išsikėlė į Druskininkus, dirbo sanatorijoje. Aktyviai dalyvavo įvairiuose tremtinių organizuojamuose renginiuose.

Palaidota Veisiejų miestelio kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame seserį Mildutę, brolių Juozą, giminės ir artimuosius.

LPKTS Druskininkų filialas

Vacys Serva 1926–2015

Gimė Šiaulių aps. Kelmės r. Venių k. ūkininkų šeimoje. Buvo LLA „Vanagu“ grupės narys, areštuotas, kalėjo Archangelsko sr. lageriuose. 1946 m. išleistas. Vedé Eleną Čerkauskaitę ir apsigyveno Šilalės r. Kaltanėnų sen. Meirių k. Užaugino dukterį ir du sūnus. Sulaukė vaikaičių. Buvo labai pareingas, aktyviai dalyvavo filialo renginiuose, išvykose.

Palaidotas senosiose Šilalės parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame globėją Onutę, dukterį, sūnus, vaikaičius, seserį, giminės, draugus, artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Mečislovas Kinderis 1950–2015

Gimė Šilalės r. Bijotų k. malūnininko šeimoje. 1951 m. tėvai su mažamečiais vaikais buvo ištremti į Krasnojarsko kr. Nazarovo r. Čerdino gyv. I Lietuvą grįžo 1958 m. Apsigyveno Bijotuose. Užaugės Mečislovas dirbo mechaniku. Vedé, užaugino dvi dukteris ir du sūnus.

Palaidotas Girdiškės parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame motiną, žmoną, vaikus, vaikaičius, seserį, brolius, giminės ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Anastazija Gečaitė-Daciene 1928–2015

Gimė Tauragės aps. Kvėdarnos valsč. Gvaldų k. ūkininkų šeimoje, auginusioje tris sūnus ir penkias dukteris. 1949 m. tėvai su penkiais vaikais ištremė į Tomską. Tremtyje ištakėjo. Ten gimė duktė Irmena. I Lietuvą grįžo 1958 m. Apsigyveno Kvėdarnoje.

Palaidota Kvėdarnos parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, giminės ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Marija Gražina Vainoriene 1938–2015

Gimė Kaltinėnų mstl. 1951 m. kartu su tėvais ištremta į Krasnojarsko kr. Nazarovo r. 1954 m. reabilituota grįžo į Lietuvą. Baigusi vidurinę mokyklą išstojo į Kauno medicinos institutą. Dirbo Klaipėdoje, vėliau Kaune. Ištakėjo, susilaikė dviejų dukterių.

Palaidota Kauno Petrašiūnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vyražoną ir dukteris Ingridą bei Redą su šeimomis, artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2170 egz.

Kaina
0,58 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekcių atspindžiai“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O S
R È M I M O
F O N D A S

Lietuvos karininkas Jonas Semaška-Liepa

Gruodžio 2 dieną LK Kauno įgulos karininkų ramovėje Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyrius pristatė jau antrą sukurta filma apie Lietuvos karininką, partizaninio pasipriešinimo sovietiniams okupantams vieną iš vadų, majorą Joną Semašką-Liepą.

Jonas Semaška gimė 1907 metų lapkričio 24 dieną Panevėžio apskrityje, Ramygalos valsčiuje, Naujakiemio kaime, dešimties vaikų šeimoje. Keturi broliai žuvo kovose su okupantais. Baigė gimnaziją Panevėžyje, po to Karo mokyklą Kaune, kurioje jam buvo suteiktas jaunesniojo leitenanto laipsnis. Tarnavo DLK Gedimino pėstininkų pulke Ukmergėje. Mokėjo rusų, vokiečių, prancūzų ir esperanto kalbas. Jonas Semaška buvo linksmo būdo, draugų mėgiamas, geras motociklininkas. 1936 metais Jonas susipažino su karininko dukra Elena Dambrauskaitė ir ją vedė.

1939 metų rugsėjį prasidėjus Antrajam pasauliniam karui Raudonoji armija okupavo Baltijos šalis. Aukštieji Lietuvos karininkai buvo išvežti į lagerius, iš kurių po daugelio metų grįžo tik keletas. Kiti tapo NKVD aukomis – buvo verčiami šnipinėti savo viršininkus ir draugus. Iš ši voratinklį pateko ir kapitonas J. Semaška. NKVD reikalavo, kad Semaška sektų pulko vadą Leoną Rajacką, neseniai pakeitusi areštuotą pulkininką Leoną Gustaitį (vėliau nužudytą). Tačiau J. Semaška apie padėtį informavo pulkovadą. Kapitoną J. Semašką pulko vadas išleido atostogą. Grįžęs iš jų kapitonas slėpėsi, nes sužinojo, kad jį ruošiamasi suimti. Netrukus bolševikų okupantus pakeitė naciai. 1941 metų rugsėjį kapitonas J. Semaška tapo 7-ojo Lietuvos savisaugos bataliono būrio vadu, o 1942 metų balandį – kuopos vadu. Sudaliniai Ukrainoje saugojo plentus nuo sovietų partizanų užpuolimų.

1943 metų rudenį jo vadovaujamas 7-asis Lietuvos savisaugos batalionas, kovojo prie Stalingrado, su feldmaršalo Pauliaus grupuote pateko į apsupštį. Bataliono vadas su savo kariais naršiai kovėsi pirmosiose fronto linijose, bet buvo aišku, jog feldmaršalo Pauliaus armija pasmerkta žuti ir iš apsupsties neišsiverš. J. Semaška su savo kariais nutarė atliliki nepakartojamą žygarbį, vėliau tapusi legendą. Gavęs

feldmaršalo Pauliaus štabo viršininko generolo leitenanto Šmidto sutikimą kapitonas J. Semaška su savo kariais įveikė tris apsupsties linijas ir vienintelai išsiveržė iš „Stalingrado katilo“. Po kurio laikosuitikos „Stepių perkūno“ – feldmaršalo Mansteino daliniais. J. Semaškai buvo suteiktas majoro laipsnis, įteiktas garbingas apdovanojimas.

J. Semaška buvo išsiustas į 13-ajį Lietuvos savisaugos batalioną. Jo vadovaujamas batalionas vėl atsidūrė karų sūkuryje Rytų fronto šiaurės sektoriuje. Teko veržtis iš Demjansko katio apsupsties prie Pskovo. Po to majoras J. Semaška buvo apdovanotas 2-ojo laipsnio Geležiniu kryžiumi. 1944 metų rugsėjį–spalį majoras J. Semaška su batalionu pateko į paskutinę Kuržemės apsupštį. Iš pradžių batalionas buvo dislokuotas tarp Liepojos ir Paveluosto, saugojo jūros pakrantės nuo galimo desanto išsilaipinimo. Vėliau gruodį nusiustas į pirmąsias fronto pozicijas į pieštus nuo Liepojos. Iki 1945 metų gegužės 8 dienos, Vokietijos kapituliacijos, 13-asis Lietuvos savisaugos batalionas beveik penkis mėnesius be pamainos ir poilsio kovojo pirmosiose fronto linijose prie apsupstos Kuržemės. Po šių kautynių majoras J. Semaška buvo apdovanotas 1-ojo laipsnio Geležiniu kryžiumi.

Po kapituliacijos J. Semaška nepasidavė nelaisvėn, bet su adjutantu kapitonu S. Januškevičiumi ir dvimi ryšininkais naktį iš gegužės 8-osios į 9-ąją pasitraukė iš dislokacijos vietas ir miškais pasiekė Plungę. Jis tapo Lietuvos laisvės armijos nariu ir buvo paskirtas Šatrijos rinktinės vadu, slapyvardžiu Liepa. 1945 metų rugsėjį Žemaičių legiono narių susirinkime buvo išrinktas legiono vadu. Jam vadovavo iki 1946 metų balandžio. Legiono veiklos ribos apėmė Telšių, Tauragės, Kretingos, Klaipėdos, Šilutės, Pagėgių, Mažeikių ir Raseinių apskritis. Majoras J. Semaška sujungė Žemaitijoje veikusias grupes ir pavienius pasipriešinimo dalyvius į stiprią, gerai organizuotą rezistenčijos kariuomenę – Žemaičių legioną.

1946 metų kovą Lietuvos ginkluotųjų pajėgų vyriausiosios vadovybės kvietimu majoras J. Semaška nuvyko į Vilnių pas Generolą Vėtrą – Lietuvos kariuomenės kapitoną Joną Noreiką. I Lietuvos ginkluotųjų pajėgų centrą

buvę infiltruoti MGB agentai, kuriems reikėjo išaiškinti Žemaičių legiono vadu asmenybę, nes šis gyveno legaliai, turėjo dokumentus Grinkaus pavarde. Po majoro J. Semaškos identifikavimo prasidėjo Žemaičių legiono rinktinės vadų areštai. Majoras J. Semaška patiko į okupantų nagus. „Semaška yra ypač pavojingas nusikaltėlis prieš sovietų valdžią, todėl prašome minėtą asmenį laikyti su sustiprinta apsauga ir netgi nevesti į pasivaikščiojimus“, – raše Telšių MGB viršininkas papulkiniškis Mamontovas lydraštyje į Vilnių, kai J. Semaška buvo ten vežamas. 1947 metų sausio 21 dieną Vilniuje, Tusculėnų dvaro teritorijoje, pagal karų tribunolo nuosprendį buvo nužudytas žymus lietuvių karininkas, partizaninio pasipriešinimo sovietiniams okupantams vienas iš vadų, majoras Jonas Semaška.

1998 metais Lietuvos kariuomenės 80-mečio proga LR Prezidento dekreitu Nr. 69 Jonui Semaškai-Liepai suteiktas pulkininko laipsnis (po mirties) ir dekreitu Nr. 238 apdovanotas Vyčio kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu.

Jo palaikai 1994 metais buvo atkasti ir identikuoti Vilniuje, buvusioje Tusculėnų dvaro teritorijoje, palaidoti Petras Šiūliūnų kapinėse, Kaune.

Po filmo apie J. Semašką peržiūros Lietuvos partizanų vado, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio vyriausiojo gynybos pajėgų vado generolo Adolfo Ramanausko-Vanago duktė Auksutė Ramanauskaitė-Skokauskienė džiaugėsi ir dėkojo Lietuvos kariuomenės rezervo karių asociacijos Kauno skyriui už šį kilnų ir gar-

bingą darbą, išsaugojant gyvą istorinę kovą už Lietuvos laisvę atmintį.

Alvydas Semaška, karininko Jono Semaškos sūnus, gyvenantis Kaune, būdamas Lietuvos šaulių sajungos nariu tėsiai tėvo darbus, rūpinasi istorinio atminimo jamžinimui.

LKRKA Kauno skyrius vadas atsargos kapitonas Vytautas Žymančius dėkodamas susirinkusiesiems už dalyvavimą prisilečiant prie Lietuvos partizanų gyvosios istorijos sklaidos, šių žymių partizanų vaikams – Auksutėi Ramanauskaitėi-Skokauskienei ir Alvydui Semaškai įteikė gėlių puokštės ir padovanojo filmo apie J. Semašką kompaktines plokšteles.

Gintautas TAMULAITIS

Tragedija Juodkiškių kaime

(atkelta iš 7 psl.)

Po įvykusio susišaudymo iš bunkerių buvo iškelti penkių žuvusių laisvės kovotojų kūnai. Tą lemingą dieną žuvo DKA vadas partizanų kapitonas Alfonsas Morkūnas-Plienė (1908–1949), jo pavaduotojas partizanų leitenantas Vladas Ališauskas-Puškinas (1914–1949), gimės Juknonių kaime, Žemaitkiemio valsčiuje, kuopos vadas partizanų leitenantas Bronius Medelskas-Krienas (1927–1949) iš Nuotekų kaimo, Pabaisko valsčiaus, partizanai Juozas Grigas-Geniukas (1922–1949) ir Bronius Dūda-Narutis (1912–1949) iš Kezių kaimo, Žemaitkiemio valsčiaus. Pasak Albinos Navickienės užrašytu liudytojų atsiminimui, V. Ali-

šauskai ir P. Grigai nušovė daržinėje, o buvę bunkeryje Plienės, Krienas ir Narutis susisprogdino. Žuvusių kūnus nuvežė vežimais į Ukmergę. Plieną, kaip apygardos vadą, būtinai reikėjo atpažinti liudytojams. Tuo tikslu iš Juodžiūnų kaimo atvežė ūkininkus Stasį Mikalajūnį ir Kazį Morkūną, o iš Juknonių – Stasį Jurą ir Stasį Šerelį. I Ukmergę juos atgabeno iš vakaro, per naktį palaikė milicijos daboklėje. Plienė kūnas granatos sprogimo buvo subjaurotas, apvilkta rusiškomis uniforminėmis kelnėmis. Atpažino jį Stasys Juras. Spėta, kad Plienė palaikai buvo įmesti į kanalizacijos šulinį prie „Vienybės“ gamyklos (kitais liudijimais, toje vietoje buvo pastatyta

mokykla). Kitų kūnus užkasė Pivonijos šile. Tik Atgimimo metais, tai yra 1989-aisiais, jie buvo surasti ir perlaidoti į Ukmergės Duksynų kapines.

1997 metų lapkričio 29 dieną Alfonsui Morkūnui-Plienui suteiktas Kario savanorio statusas (po mirties). 1998 metų lapkričio 18 dienos Lietuvos Respublikos Prezidento dekreitu jam suteiktas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinas (po mirties). Juozui Grigui-Geniukui Krašto apsaugos mi-

Bronius Medelskas-Krienas, Bronius Dūda-Narutis, Juozas Grigas-Geniukas

nisterija suteikė (po mirties) vyr. leitenanto laipsnį.

Stanislovas ABROMAVIČIUS